

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 czerwca 2016 roku

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział III Karny w składzie:

Przewodnicząca: SSO Karolina Siwierska (spr.)

Sędziowie: SSO Magdalena Grzybek

SSO Izabela Dehmel

Protokolant: St. prot. sąd. Anita Sobczak

przy udziale prokuratora Prokuratury Okręgowej w Poznaniu Anny Ockert

po rozpoznaniu na rozprawie w dniach: 7 grudnia 2015 r. i 6 czerwca 2016 r. w Poznaniu

sprawy z wniosku S. M.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niezasadne wykonywanie tymczasowego aresztowania w okresie od dnia 23 listopada 2009 r. do dnia 7 lipca 2010 r. w sprawie Sądu Okręgowego w Poznaniu, sygn. akt III K 247/10

1. na podstawie art. 552a § 2 k.p.k. w zw. z art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 11. 03. 2016 r. o zmianie ustawy- Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 1. 04. 2016 r.) zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy S. M. kwotę 50.000 zł (słownie: pięćdziesiąt tysięcy złotych 0/100) tytułem zadośćuczynienia,
2. w pozostałym zakresie wniosek oddala,
3. na podstawie art. 554 § 2 k.p.k. kosztami postępowania obciąża Skarb Państwa,
4. na podstawie § 11 ust. 4 pkt 6 i § 17 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie zasądza od Skarbu Państwa na rzecz radcy pr. M. A. kwotę 413,28 zł tytułem zastępstwa adwokackiego.

SSO Izabela Dehmel SSO Karolina Siwierska SSO Magdalena Grzybek

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 12. 05. 2015 r. S. M. wniósł o zasądzenie na jego rzecz kwoty 100.000 zł tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie zastosowane wobec niego postanowieniem Sądu Rejonowego w Obornikach z dnia 24. 11. 2009 r. W uzasadnieniu wniosku S. M. podniósł, że w sprawie od samego początku nie istniały podstawy do stosowania tymczasowego aresztowania. Dodał, iż w trakcie pobytu w areszcie odczuwał strach o swoje życie i zdrowie, a także o majątek, który w związku z jego aresztowaniem pozostał niezabezpieczony. Nadto wskazał, że podczas pobytu w areszcie jego nieruchomości została kilkakrotnie okradziona, a wyrządzona szkoda została wyceniona na kwotę 43.325 zł.

Na rozprawie w dniu 7. 12. 2015 r. wnioskodawca sprecyzował swoje żądanie i wniósł o zasądzenie na jego rzecz kwoty 43.325 zł tytułem odszkodowania oraz kwoty 56.675 zł tytułem zadośćuczynienia za doznane krzywdy.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

S. M. został zatrzymany w dniu 23. 11. 2009 r. o godz. 6:45 pod zarzutem, że w okresie od dnia 19. 07. 2006 r. do dnia 6. 10. 2009 r. w O. i P., działając w wykonaniu z góry powziętego zamiaru i w krótkich odstępach czasu kierował

popęlnieniem czynu zabronionego przez J. G., Z. S., M. C. i M. W. polegającego na wielokrotnym przyjęciu przez nich środków, które to środki pochodziły z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego oraz podjęciu działań mogących utrudnić stwierdzenie ich przestępnego pochodzenia, tj. przestępstwa z art. 18 § 1 k.k. w zw. z art. 299 § 1 w zw. z § 5 k.k. i 12 k.k.

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Obornikach z dnia 24. 11. 2009 r., sygn. akt II Kp 131/09 wobec S. M. zastosowano środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na okres trzech miesięcy, tj. do dnia 23. 02. 2010 r. W uzasadnieniu postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania Sąd stwierdził, że zebrany w sprawie materiał dowodowy, przede wszystkim w postaci wyjaśnień złożonych przez współoskarżonych oraz dokumentów bankowych ujawnionych u S. M., wskazuje na duże prawdopodobieństwo, że podejrzany dopuścił się zarzucanego mu czynu. Jako przesłankę szczególną zastosowania tymczasowego aresztowania Sąd wskazał uzasadnioną obawę, że pozostawienie podejrzanego na wolności mogłoby wpływać na utrudnianie wykonywania dalszych czynności w toku postępowania przygotowawczego. Ponadto, w ocenie Sądu Rejonowego zachodziła obawa ucieczki podejrzanego, który w dniu zatrzymania podjął taką próbę. Zastosowanie tymczasowego aresztowania było uzasadnione również grożącą podejrzanemu surową karą, bowiem zarzucany mu czyn zagrożony był karą do 10 lat pozbawienia wolności. Środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania S. M. był dwukrotnie przedłużany postanowieniami Sądu Okręgowego w Poznaniu: z dnia 15. 02. 2010 r. o sygn. akt III Kp 67/2010 oraz z dnia 17. 05. 2010 r. o sygn. akt III Kp 223/10. Postanowieniem z dnia 7. 07. 2010 r. S. M. został zwolniony z aresztu i zastosowano wobec niego środki zapobiegawcze o charakterze nieizolacyjnym: dozór Policji oraz zakaz opuszczania kraju.

Postanowieniem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 7. 11. 2011 r. postępowanie karne wobec S. M. oraz innych oskarżonych na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. zostało umorzone. Zażalenie na powyższe postanowienie wniósł Prokurator Prokuratury Rejonowej w Szamotułach, w wyniku którego Sąd Apelacyjny w Poznaniu postanowieniem z dnia 6. 12. 2011 r., sygn. akt II AKz 547/11 uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Poznaniu.

Wyrokiem z dnia 17. 10. 2013 r., sygn. akt III K 247/10 Sąd Okręgowy w Poznaniu uznał S. M. za winnego przestępstwa z art. 18 § 1 k.k. w zw. z art. 299 § 1 i § 5 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i skazał go na karę 2 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności. Od powyższego wyroku apelację wniósł obrońca oskarżonego. Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13. 05. 2014 r., sygn. akt II AKa 61/13 zmieniono zaskarżony wyrok w ten sposób, że obniżono orzeczoną wobec oskarżonego karę pozbawienia wolności do 2 lat i warunkowo zawieszono jej wykonanie na okres 5 lat tytułem próby.

Przed zastosowaniem tymczasowego aresztowania S. M. utrzymywał się z renty. Zamieszkiwał wspólnie z ojcem w mieszkaniu w O., które było własnością ojca wnioskodawcy. S. M. był natomiast właścicielem domu w R. przy ul (...), w którym przebywał sporadycznie, średnio kilka razy w tygodniu. Na stałe zamieszkiwała w nim pasierbica wnioskodawcy wraz ze swoim dzieckiem. Podczas pobytu wnioskodawcy w areszcie śledczym na terenie posesji przy ul. (...) w R. doszło do kradzieży mienia na szkodę S. M.. W wyniku przeprowadzonego dochodzenia o sygn. akt Ds. 1327/11 nie udało się wykryć sprawców przestępstwa, w związku z czym postanowieniem z dnia 25. 11. 2011 r. dochodzenie w zakresie kradzieży mienia o łącznej wartości 36.325 zł i spowodowania uszkodzenia mienia w wysokości 2.000 zł na szkodę S. M. umorzono. Z kolei postanowieniem Sądu Rejonowego w Obornikach z dnia 29. 03. 2012 r. umorzono postępowanie karne wobec A. W. za kradzież maszyny piekarniczej o wartości 5.000 zł popełnione na szkodę S. M. wobec stwierdzenia niepoczytalności oskarżonej.

S. M. od wielu lat jest leczony psychiatrycznie z powodu psychozy schizoafektywnej. Już podczas studiów występowały u niego stany depresyjne oraz myśli suicydalne. Przejawami choroby były m. in. urojenia prześladowcze, pseudohalucynacje słuchowe, poczucie zagrożenia i alienacja od życia społecznego. W czasie leczenia S. M. przyjmował następujące leki – (...). Po uchyleniu tymczasowego aresztowania w dniu 3. 08. 2010 r. wnioskodawca zgłosił się ponownie do poradni zdrowia psychicznego, gdzie w związku z pogorszeniem stanu jego zdrowia otrzymał zwiększoną dawkę leku (...).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie:

- zeznań wnioskodawcy **S. M.** (k. 66-68),

- dokumentów ujawnionych i zaliczonych w poczet dowodów na rozprawie w dniu 6. 06. 2016 r. (k. 108).

Wnioskodawca **S. M.** (k. 66-68) przesłuchany na rozprawie w dniu 7. 12. 2015 r. przedstawił okoliczności związane z jego zatrzymaniem, zastosowaniem tymczasowego aresztowania i pobytem w areszcie. Opisał też swoją sytuację zdrowotną oraz majątkową przed zastosowaniem i po uchyleniu tymczasowego aresztowania.

Sąd dał wiarę zeznaniom wnioskodawcy, albowiem znalazły potwierdzenie w pozostałym materiale dowodowym zgromadzonym w niniejszej sprawie. Ponadto są one szczegółowe oraz zgodne z zasadami doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania. Sąd nie miał powodów, aby uznać je za niewiarygodne.

Za wiarygodne Sąd uznał również zgromadzone w sprawie dokumenty, albowiem ich treść i autentyczność nie budziły wątpliwości. Strony ich nie kwestionowały, do czego i Sąd nie miał podstaw.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Wniosek S. M. okazał się zasadny tylko częściowo.

Podstawą roszczeń wnioskodawcy jest art. 552a § 2 k.p.k. w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 27. 09. 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247), który został następnie uchylony ustawą z dnia 11. 03. 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 437). Zgodnie z ww. przepisem roszczenie o odszkodowanie lub zadośćuczynienie przysługuje także oskarżonemu w razie skazania z tytułu niezasadnego wykonywania środków zapobiegawczych lub zabezpieczenia majątkowego w zakresie, w jakim z uwagi na rodzaj i rozmiar orzeczonych kar lub środków karnych nie można było zaliczyć na ich poczet okresów wykonywania odpowiednich środków zapobiegawczych podlegających takiemu zaliczeniu lub w pełni wykorzystać zastosowanego zabezpieczenia majątkowego. W tej sytuacji wnioskodawcy przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, o ile pozostają w adekwatnym związku przyczynowym ze zdarzeniem, które je wywołało, czyli tymczasowym aresztowaniem wnioskodawcy.

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że przesłankami koniecznymi do uznania zasadności roszczeń z tytułu odszkodowania i zadośćuczynienia za niesłuszne zastosowanie tymczasowego aresztowania jest wykazanie następujących okoliczności:

1. zastosowania wobec wnioskodawcy tymczasowego aresztowania,
2. niesłuszności zastosowania tego środka zapobiegawczego,
3. wydania prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie,
4. poniesienia szkody majątkowej i niemajątkowej (krzywdy) i określenia jej wysokości,
5. związku przyczynowego pomiędzy odniesioną szkodą (zarówno materialną jak i niematerialną) a tymczasowym aresztowaniem.

W niniejszej sprawie nie ulegało wątpliwości, że wobec S. M. na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Obornikach z dnia 24. 11. 2009 r., sygn. akt II Kp 131/09 zostało zastosowane tymczasowe aresztowanie, które trwało do dnia 7. 07. 2010 r.

Bezsporna jest również okoliczność niesłuszności zastosowania tego środka izolacyjnego w związku z wydaniem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13. 05. 2014 r., w którym orzeczono wobec S. M.

karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat. W orzecznictwie wskazuje się, iż niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie będzie miało miejsce wówczas, gdy było ono stosowane z naruszeniem przepisów k.p.k., dotyczących tego środka zapobiegawczego albo okazało się niezasadne z punktu widzenia ostatecznego (prawomocnego) rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności karnej, w świetle całokształtu okoliczności ustalonych w tej sprawie, a także w toku postępowania w przedmiocie odszkodowania lub zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie. Oznacza to, że oceny słuszności tymczasowego aresztowania należy dokonywać przede wszystkim z punktu widzenia ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie, w związku z czym za niewątpliwie niesłuszne uznać należy co do zasady każde tymczasowe aresztowanie oskarżonego (podejrzanego), który prawomocnie został: uniewinniony, umorzono w stosunku do niego postępowanie, sąd odstąpił od wymierzenia kary, czy też **nastąpiło skazanie na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania (art. 552a § 2 k.p.k. w zw. z art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 11. 03. 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw).**

Poza sporem jest również wystąpienie w niniejszej sprawie szkody, zarówno o charakterze majątkowym, jak i o charakterze niemajątkowym. W tym miejscu należy wskazać, że roszczenie o odszkodowanie z tytułu niesłusznego tymczasowego aresztowania ma charakter cywilnoprawny. Dlatego w kwestiach z zakresu prawa materialnego nie uregulowanych w rozdziale 58 k.p.k. mają wprost zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego odnoszące się zwłaszcza do problematyki zasad ustalania szkody i krzywdy, w tym również w kwestiach związku przyczynowego. Zasadne jest zatem odwołanie się w tej materii do przepisu art. 361 § 1 k.c. (wyrok SA we Wrocławiu, sygn. akt II AKA 247/12, LEX nr 1223514).

Na gruncie materialnego prawa cywilnego za szkodę uważa się uszczerbek w prawnie chronionych dobrach poszkodowanego. Zdaniem Sądu w niniejszej sprawie wystąpiła zarówno szkoda o charakterze majątkowym w postaci umniejszenia majątku S. M. poprzez dokonane kradzieże mienia należącego do wnioskodawcy, jak również szkoda niemajątkowa w postaci negatywnych skutków dla cielesnej i psychicznej kondycji wnioskodawcy powstałych w trakcie trwania tymczasowego aresztowania.

Ostatnią przesłanką warunkującą możliwość skutecznego ubiegania się o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie jest konieczność wystąpienia związku przyczynowego pomiędzy wystąpieniem szkody, a zastosowaniem tymczasowego aresztowania. Odpowiedzialność odszkodowawcza na gruncie prawa cywilnego oparta jest na teorii adekwatnego związku przyczynowego, która odpowiedzialnością podmiotu obejmuje jedynie zwykłe (regularne) następstwa danej przyczyny. Ustawodawca realizuje tę koncepcję, stanowiąc, że zobowiązany ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła. W doktrynie i orzecznictwie znajduje aprobatę stanowisko, że dla stwierdzenia w określonym stanie faktycznym adekwatnego związku przyczynowego należy: 1) ustalić, czy zdarzenie stanowi warunek konieczny wystąpienia szkody (test *conditio sine qua non*); 2) ustalić, czy szkoda jest normalnym następstwem tego zdarzenia (selekcja następstw). Test warunku koniecznego pozwala stwierdzić, czy między zdarzeniem a szkodą zachodzi obiektywna zależność. W tym celu należy zbadać, czy niewystąpienie zdarzenia powodowałoby, że szkoda także nie wystąpiłaby (A. Kidyba: Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część ogólna, wyd. II, LEX 2014). Konieczne w tym miejscu jest również pochylenie się nad pojęciem normalnego następstwa danego zdarzenia. Za takie orzecznictwo uznaje typowe lub oczekiwane w zwykłej kolejności rzeczy, przy czym o normalności następstwa nie przesądza jego statystyczne prawdopodobieństwo. Mogą to być następstwa również rzadkie, jednak przewidywalne w normalnym toku zdarzeń. Nie mogą to być natomiast następstwa wywołane szczególnym zbiegiem okoliczności (wyrok SA w Białymstoku z dnia 10 grudnia 2015 r., sygn. akt I ACa 970/15, LEX nr 1950409).

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd nie znalazł podstaw do zasądzenia na rzecz S. M. odszkodowania za doznaną szkodę majątkową. W ocenie Sądu nie można uznać, że pobyt wnioskodawcy w areszcie śledczym pozostawał w adekwatnym związku przyczynowym z kradzieżami mienia na jego szkodę w wysokości 43.325 zł. Zastosowanie w niniejszej sprawie testu warunku koniecznego wskazuje w sposób jednoznaczny, że pobyt S. M. w areszcie śledczym nie stanowił warunku koniecznego do wystąpienia szkody w postaci kradzieży majątku wnioskodawcy, a także nie jest normalnym następstwem zastosowania tymczasowego aresztowania. Sąd miał bowiem na uwadze fakt, iż S. M. nie

zamieszkiwał na stałe w domu w R.. Jak sam stwierdził na rozprawie w dniu 7. 12. 2015 r. przed zastosowaniem wobec niego tymczasowego aresztowania mieszkał wraz z ojcem w O.. Z kolei w jego domu w R. zamieszkiwała jego pasierbica z dzieckiem, którą wnioskodawca odwiedzał kilka razy w tygodniu. Nie można więc uznać, mając na względzie *conditio sine qua non*, iż w przypadku niezastosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego nie doszłoby do wyrządzenia szkody w majątku wnioskodawcy poprzez kradzież jego mienia.

Mając na uwadze powyższe rozważania oraz fakt niemożności przyjęcia adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy zastosowaniem wobec S. M. tymczasowego aresztowania, a dokonanymi kradzieżami na jego szkodę Sąd uznał jego wniosek o odszkodowanie za niezasadny i go oddalił.

Przechodząc do omówienia kwestii zadośćuczynienia należy stwierdzić, że dla interpretacji pojęcia „zadośćuczynienie” zastosowanie znajdują przepisy Kodeksu cywilnego, w szczególności zaś art. 445 § 2 k.c., z którego wynika, że zadośćuczynienie musi być odpowiednie. O rażącym naruszeniu zasady ustalenia „odpowiedniego” zadośćuczynienia mogłoby świadczyć przyznanie zadośćuczynienia symbolicznego, zamiast stanowiącego rekompensatę doznanej krzywdy, bądź też kwoty wygórowanej, prowadzącej do nieuzasadnionego wzbogacenia się tą drogą (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13. 09. 2012 r., II AKa 174/12).

Ustalenie wysokości zadośćuczynienia należy do sfery dyskrecjonalnej władzy sędziego albowiem ocena doznanej krzywdy z powodu niesłusznego tymczasowego aresztowania jest trudna do skonkretyzowania w postaci kwoty pieniężnej. Ustalenie skali doznanej krzywdy wymaga rzetelnego rozważenia całokształtu okoliczności dotyczących czasu trwania izolacji, sytuacji rodzinnej wnioskodawcy, stanu jego zdrowia, wieku, skutków w sferze psychiki, utraty autorytetu w środowisku i szeregu innych okoliczności, na podstawie których jest możliwe zakreślenie granic odczucia krzywdy przez wnioskodawcę.

W niniejszej sprawie Sąd uznał, że rozmiar krzywdy jakiej doznał wnioskodawca wskutek niezasadnego tymczasowego aresztowania jest znaczny. Z tego tytułu Sąd zasądził na rzecz wnioskodawcy kwotę 50.000 zł. Decydujący wpływ na zasądzenie ww. kwoty miał przede wszystkim stan zdrowia S. M. mający immanentny wpływ na pobyt wnioskodawcy w areszcie śledczym. Z tego powodu wnioskodawca spotykał się z szykanami ze strony współosadzonych w znacznie większym stopniu i większej częstotliwości aniżeli osoba zdrowa. Był zmuszany do sprzątanania celi, w tym także ubikacji. Z pewnością były to trudne przeżycia mające odbicie w stanie zdrowia S. M.. Analiza dokumentacji medycznej dołączonej do sprawy wskazuje, że w wyniku stosowania tymczasowego aresztowania stan psychiczny wnioskodawcy uległ pogorszeniu, co potwierdza przepisanie mu zwiększonej ilości leków psychotropowych przez lekarza prowadzącego jego leczenie już po zwolnieniu S. M. z aresztu śledczego. Nie bez znaczenia w niniejszej sprawie miał również okres stosowania wobec S. M. tymczasowego aresztowania. Został on zatrzymany w dniu 23. 11. 2009 r., natomiast został zwolniony z aresztu w dniu 7. 07. 2010 r., co oznacza że spędził w areszcie ponad 7 miesięcy. Powyższe okoliczności znalazły odzwierciedlenie w wysokości zasądzzonego na jego rzecz zadośćuczynienia i dlatego jest ono zdecydowanie wyższe niż zadośćuczynienia przyznawane w innych tego typu sprawach. Sąd zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwotę 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia, przy czym należy zauważyć, że przeciętnie zasądzana kwota to 3.000 – 4.000 zł za jeden miesiąc tymczasowego aresztowania.

Zdaniem Sądu kwota 50.000 zł stanowi realną, odczuwalną wartość należycie rekompensującą doznaną przez wnioskodawcę krzywdę i taką też sumę tytułem zadośćuczynienia, na podstawie art. 552a § 2 k.p.k. w zw. z art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 11. 03. 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 437), Sąd zasądził na rzecz S. M. (pkt 1. wyroku).

Roszczenie wnioskodawcy w pozostałym zakresie jako bezzasadne podlegało oddaleniu (pkt 2. wyroku).

O kosztach postępowania oraz kosztach pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu Sąd orzekł na podstawie przepisów powołanych w pkt 3. i 4. wyroku.

SSO Izabela Dehmel SSO Karolina Siwierska SSO Magdalena Grzybek